

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNOKANONICZNA LEKARZA
ZA REALIZACJĘ OBOWIĄZKÓW USTAWOWYCH ZAWARTYCH W ART. 39
USTAWY O ZAWODACH LEKARZA I LEKARZA DENTYSTY

Streszczenie

Art. 39 ustawy z dnia 5.12.1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry stanowi, że lekarz może powstrzymać się od wykonywania świadczeń zdrowotnych niezgodnych z jego sumieniem, z zastrzeżeniem art. 30, z tym, że winien obligatoryjnie udzielić informacji o możliwości dokonania tego świadczenia u innego lekarza lub w podmiocie leczniczym oraz uzasadnić i odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej. Lekarz wykonujący swój zawód na podstawie stosunku pracy lub w ramach służby ma ponadto obowiązek uprzedniego powiadomienia na piśmie przełożonego. Lekarz nie może skorzystać z realizacji powyższej normy prawnej, jeśli zwłoka w udzieleniu pomocy lekarskiej mogłaby spowodować niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, oraz w innych przypadkach niecierpiących zwłoki (zob. art. 30 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry).

Zgodnie z powyższym, lekarze mogą odmówić wykonania świadczeń medycznych niezgodnych z ich właściwie uformowanym sumieniem lekarskim, powołując się na ich przekonania religijne lub moralne. Konstrukcję taką określa się mianem klauzuli sumienia, która pozostaje w sprzeczności z obowiązkiem wymienionym w art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry – udzielenie informacji o możliwości dokonania takiego świadczenia u innego lekarza lub w innym podmiocie leczniczym.

W niniejszym artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytanie: jaka jest odpowiedzialność prawnokanoniczna lekarza za realizację obowiązków ustawowych zawartych w art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry? Czy lekarz zaciąga jakąkolwiek sankcję prawnokanoniczną, a jeśli tak to jaką za odmowę świadczeń niezgodnych z jego właściwie uformowanym sumieniem przy jednoczesnym zachowaniu spoczywających na nim ustawowych obowiązków? Czy ustawowe obowiązki z art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry noszą znamię współuczestnictwa wobec niedozwolonych moralnie zabiegów medycznych?

Rozważania ograniczono do problemowego na gruncie prawa kanonicznego jednego z obowiązków wymienionych w art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry – obowiązku informacyjnego, polegającego na odmowie wykonania świadczenia niezgodnego z sumieniem lekarza (klauzula sumienia) przy jednoczesnym poinformowaniu pacjenta o wykonaniu tego świadczenia u innego lekarza lub w innym podmiocie leczniczym. Obciążenie lekarza obowiązkiem wskazania realnych możliwości uzyskania świadczenia u innego lekarza lub w innym podmiocie leczniczym nie wydaje się właściwe. Powyższa myśl została potwierdzona przez Zespołu ekspertów Konferencji Episkopatu Polski ds. bioetycznych w sprawie klauzuli sumienia z dnia 14 lutego 2014 r., który stoi na stanowisku, że „do zaprzeczenia istocie klauzuli sumienia prowadziłaby sytuacja, gdyby lekarz odmawiając wykonania świadczenia zdrowotnego ze względu na obiekcję sumienia, był zobowiązany do zapewnienia realizacji tego świadczenia przez innego, konkretnie wskazanego lekarza lub podmiotu leczniczego, gdzie takie świadczenie jest wykonywane.

Podobny wymóg w zasadzie zmuszałby lekarza do aktywnego poszukiwania miejsca, gdzie pacjent będzie realizować świadczenie. Nie wolno warunkować korzystania z klauzuli sumienia tym, czy lekarz podejmując decyzję o odmowie udzielenia świadczenia zapewni jego realizację przez inną osobę lub podmiot” (pkt 12).

Od strony moralnej obowiązek informacyjny zawarty w art. 39 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry powoduje w rzeczywistości „złamanie” sprzeciwu sumienia, zmuszając do pośredniego udziału w niezaakceptowanej procedurze, np. w przerwaniu ciąży. Realizacja tego obowiązku przez lekarza jest czynem radykalnie złym i na *forum internum* jest grzechem. Zaś, od strony prawnej nie możemy jednoznacznie stwierdzić, czy lekarz realizując powyższy obowiązek informacyjny zaciąga karę kanoniczną ekskomuniki *latae sententiae* na mocy kan. 1398 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. W tej kwestii należałoby rozpatrywać każdy przypadek z osobna.

Słowa kluczowe: prawo wyznaniowe, klauzula sumienia, Kodeks Prawa Kanonicznego.

CANONICAL-LEGISLATIVE RESPONSIBILITY OF THE PHYSICIAN
FOR THE IMPLEMENTATION OF THE STATUTORY OBLIGATIONS CONTAINED
IN ARTICLE 39 OF THE ACT ON PROFESSIONS OF DOCTOR AND DENTIST

Summary

Article 39 of the Law of 5.12.1996 on the professions of doctor and dentist is that your doctor may refrain from performing health provisions being at odds with his conscience, subject to art. 30, he must obligatorily provide information on the possibility of this benefit from another physician or medicinal entity and justify and record this fact in the medical records. A doctor performing profession on the basis of his employment or in the service has a duty to inform the supervisor before-hand. The doctor can not take advantage of the implementation of the above legal standards, if the delay in giving medical aid could lead to danger of loss of life, serious injury or serious health disorder, and in other cases of urgency (see Art. 30 of the Act on professions of doctor and dentist).

Accordingly, doctors can refuse to perform medical services inconsistent with their formed medical conscience, referring to their religious and moral beliefs. The structure is called the conscience clause, which is in contradiction with the obligation referred to in Art. 39 of the Act on professions of doctor and dentist – for information on the possibility of such benefit from another physician or other medical entity.

In this article, the attempt has been taken to answer the question: what is the physician's canonical-legislative responsibility for implementation of statutory obligations contained in Art. 39 of the Act on professions of doctor and dentist? Does the physician apply any canonical-legislative penalty, and if so, what's the refusal of benefits incompatible with his properly formed conscience while having statutory responsibilities? Are the statutory obligations of Art. 39 of the Act on professions of doctor and dentist inconsistent with morally unacceptable medical treatment?

Considerations are limited to the problem on the basis of canon law, one of the obligations set out in Art. 39 of the Act on professions of doctor and dentist – obligation to provide information involving the refusal of a provision contrary to the conscience of the doctor (the

conscience clause), at the same time informing the patient about the implementation of this provision from another physician or other therapeutic entity. Making the doctor liable to the duty to indicate the real possibilities to get health provisions from other doctor or a medical representative seems to be appropriate. The above-mentioned idea has been confirmed by the bioethics experts of the Polish Episcopate on the issue of conscience clause from 14 February 2014 which states: “to deny conscience clause would lead the situation, if the doctor refusing to comply with health benefits due to objection of con-science, was required to ensure the implementation of this provision by another, specifically designated medical or therapeutic entity where such provision is made. A similar requirement would force the physician to actively seek a place where the patient will realize the benefit. The use of the conscience clause cannot be conditioned, whether the doctor making the decision to refuse the provision will ensure its implementation by another person or entity” (point 12).

From the moral point of view, the obligation to provide information contained in Art. 39 of the Act on professions of doctor and dentist will actually “break” conscientious objection, forcing the indirect participation in unaccepted procedures, such as abortion. The implementation of this obligation by the doctor is an act radically wrong and the *forum internum* is a sin. And, from the legal side, we can not unambiguously determine whether the doctor carrying out the above information obligation incurs the penalty of excommunication *latae sententiae* on the basis of canon 1398 Code of the Canon Law of 1983. Therefore, every case should be examined individually.

Key words: religious rights, conscience clause, Code of the Canon Law.